

КАЛЯЄВ Анатолій Олександрович
канд. іст. наук, доц., декан факультету публічного управління
та адміністрування ЛРІДУ НАДУ
ORCID: 0000-0002-5675-187X

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Сучасні тенденції в розвитку державного управління розглядаються в контексті імперативів національної безпеки, зокрема щодо запобігання та ліквідації військових конфліктів, досягнення міжнародного порозуміння та формування глобального середовища безпеки. Упродовж останніх десятиліть військові конфлікти різної інтенсивності й масштабів залишаються потенційною загрозою для України та всіх європейських країн. Методологія дослідження базується на системному підході, за допомогою якого, зокрема, узагальнюються сучасні інтерпретації розвитку державного управління та визначаються проблемні аспекти реформування сучасних управлінських структур на фоні глобалізації, інформатизації та демократизації суспільства й управління. Обґрунтовується позиція щодо ефективності та політичної перспективи демократичних реформ. Аналогічні процеси наявні і в державному управлінні у сфері безпеки в межах демократичної тенденції, спрямованої на розвиток діалогу між суспільством та владою завдяки активному залученню широкого кола недержавних учасників. На основі діалектичного методу розкриваються тенденції розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки й аргументується їх амбівалентність. Відзначається глобальний контекст нового консолідованого погляду на захист спільного майбутнього людства. Аксіологічний метод надав можливість охарактеризувати процеси сек'юритизації суспільно-політичного життя та визначити перспективи зниження його конфліктогенності. Послідовно проводиться думка, що найбільш дієвим і результативним є поєднання трьох рівнів ідентичності в інтегрованих європейських суспільствах: збереження міцних позицій звичного національного рівня самоідентифікації, транснаціонального рівня спільних європейських цінностей та етнічного рівня ідентичності – збереження історичної пам'яті.

Ключові слова: державне управління, національна безпека, воєнна безпека, сек'юритизація політичного життя, національна ідентичність.

Постановка проблеми. Наука державного управління прагне розкривати об'єктивні закономірності в галузі управлінської й адміністративної діяльності. На цій основі можуть бути аргументовані теоретичні засади та конструктивні практичні підходи до реалізації державних політик. Міра застосування владних повноважень органами управління не є однозначною і багато в чому залежить від правових традицій кожної держави. Різноманіття організаційно-правових форм систем державного управління обумовлене широким діапазоном функцій, виконуваних державними органами, їх конфігурацією та просторово-часовою протяжністю реформування. Структура, функції, форми, методи й засоби, які при цьому використовуються, можуть змінюватися, набувати специфічних характеристик залежно від того, на якому конкретно-історичному етапі розвитку перебуває держава і який політичний режим визначає характер системи державної влади. Попри всі структурні та сутнісні метаморфози, суспільні зобов'язання системи державного управління залишаються фактично незмінними протягом усіх історичних періодів існування держави як форми організації соціальних систем. Через державне управління забезпечується збереження, функціонування та розвиток суспільства у всій багатоманітності його складників. Складна структура та масштаби відповідальності істотно впливають на здатність

управлінських систем адекватно реагувати на виклики різного походження та розвиватися. Саме ця здатність, значною мірою, визначає перспективи суспільства щодо прогресу і процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Означена проблематика активно досліджується в міждисциплінарному дискурсі. Українські дослідники А. Зелінський [1], О. Рафальський та О. Майборода [3] досліджували широке коло аспектів проблематики. Серед зарубіжних авторів Ю. Гроге [10], Л. Хуге й Г. Маркс [11], Д. Ейвазов [5], А. Макаричев [2] розглядали проблеми реформування державного управління загалом та у сфері безпеки зокрема. Водночас сучасним тенденціям розвитку державного управління у сфері безпеки в національному та глобальному аспектах приділяється недостатньо уваги, що акцентує актуальність теми та обумовлює мету статті.

Методологія дослідження базується на системному підході, за допомогою якого узагальнюються сучасні інтерпретації розвитку державного управління та визначаються проблемні аспекти реформування сучасних управлінських структур на фоні глобалізації, інформатизації та демократизації суспільства й управління. Обґрунтовується позиція щодо ефективності та політичної перспективи демократичних реформ. Аналогічні процеси відзначаються і в державному управлінні у сфері безпеки в межах демократичної тенденції, спрямованої на розвиток діалогу між суспільством та владою завдяки активному залученню широкого кола недержавних учасників. На основі діалектичного методу розкриваються тенденції розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки й аргументується їх амбівалентність. Аксіологічний метод надав можливість охарактеризувати процеси сек'юритизації суспільно-політичного життя та визначити перспективи зниження його конфліктогенності. Відзначається глобальний контекст нового консолідованого погляду на захист спільного майбутнього людства.

Мета статті – визначити сучасні тенденції розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки й аргументувати їх амбівалентність.

Викладення основного матеріалу.

Проблемні аспекти реформування сучасних управлінських структур на фоні глобалізації, інформатизації та демократизації суспільства й управління. Ефективність публічного управління є однозначним імперативом подальшого розвитку кожної держави, у тому числі української. Сутність ефективності управлінської системи визначається дією кількісних і якісних чинників технічного, організаційного, політичного, соціально-психологічного та морально-ідеологічного змісту, що, у свою чергу, зумовлює необхідність використання багатофакторних та комплексних підходів до вирішення проблем підвищення організаційної доцільності та результативності управлінської системи.

Як справедливо зазначають Л. Новак-Каляєва, А. Кучабський, С. Андрєєва та ін., реформування управлінської системи відповідно до специфіки суспільного розвитку кожної конкретної країни здатне забезпечити алертність та адекватність державного управління у розв'язанні поточних проблем і визначенні стратегічних перспектив, зокрема місцевих співтовариств [15]. Характерним для сучасного етапу розвитку як розвинених європейських демократичних країн, так і країн демократичного транзиту є прагнення урядів раціоналізувати загальнодержавну систему державного управління, підняти рівень її ефективності шляхом надання її діяльності публічного характеру. Одним із найдієвіших і результативніших шляхів досягнення цієї мети є демократизація управлінської практики, зокрема шляхом залучення громадськості до процесів управління. Такий підхід здатний позитивно вплинути на рівень суспільної легітимзації уряду, що гарантує йому підтримку населення в реалізації державних політик. Верховенство права як базовий складник державного управління стимулює вільну суспільну дискусію щодо свободи думки

в межах демократичної тенденції, спрямованої на розвиток діалогу між суспільством та владою з метою підвищення ефективності останньої завдяки залученню широкого кола недержавних учасників до управлінських практик.

Попри яскраво виражений скепсис науковців – управлінців, політологів, соціологів, філософів, економістів кінця XX – початку XXI ст., які висловлювали певною мірою аргументовані сумніви у здатності держави та органів державного управління впливати на розвиток суспільства в умовах інформаційно-технологічних змін та привнесеної ними глибокої індивідуалізації та політичної суб'єктності громадян, – сучасна держава як гарант безпеки, продуктивності та стабільності суспільства не вичерпала свій потенціал. Політичні, економічні та військові еліти, особисті позиції урядовців та політиків, що прагнуть зміцнити діючу систему державного управління та повернути довіру до державних інститутів з боку населення, обумовили характер управлінських та адміністративних реформ, які майже не припинялися в окремих європейських країнах та в ЄС від початку 80-х рр. XX ст. і продовжуються дотепер.

Основними напрямками адаптації органів управління до сучасних умов є інформатизація, дебіюрократизація, децентралізація, приватизація та запровадження економічних механізмів регулювання управлінських процесів і сервісного адміністрування. Загальним інструментом реалізації намічених напрямів стала орієнтація урядів на підвищення якості бюджетних послуг шляхом активної співпраці органів публічного управління з некомерційними структурами, підприємництвом і населенням.

Тенденції розвитку державного управління в напрямі публічності, залучення недержавних структур та громадськості, зближення позицій держави, приватного підприємництва, профспілок та самоорганізованого населення в прагненні досягти найбільшої ефективності управління демонструють неоднозначність і варіативність в оцінках результатів адміністративних реформ. Запровадження технологій та інформатизація комунікації громадян з інституціями публічної влади обумовили підвищення якості надання бюджетних послуг. У цьому контексті сучасна парадигма публічного управління визначає тенденції ставлення до інформації як до стратегічного ресурсу. Належне інформаційне забезпечення управлінських процесів стало необхідною базою ухвалення ефективних управлінських рішень. Водночас основною проблемою «управління без уряду» став дефіцит підзвітності, тобто той факт, що «більшість колективів у глобалізованому просторі не несуть відповідальності за свої дії» [11, р. 6 – 7] (тут і далі переклад наш. – А. К.), незалежно від того, чи вони є неурядовими організаціями, експертними колективами чи міжнародними організаціями. У міжнародному праві набирає важливості «демократична дисципліна права», що акцентує вихід за межі, наприклад, системи договорів про права людини. На цьому фоні виникають сумнівні наслідки для відносин між демократичним урядом, відповідальністю посадових осіб, що діють на власний розсуд згідно з особистими переконаннями та розумінням «добра і зла», і міжнародним правом. У такий спосіб проблемною стає репрезентативність демократії порівняно з бюрократією, оскільки змінюються і пріоритетність діяльності, і вимоги підзвітності перед громадянами.

Проблема демократичної підзвітності існує, зокрема, тому, що обрані посадові особи втрачають свої владні повноваження щодо публічних бюрократій та окремих керівників, а можливості підтримувати громадський контроль звужуються чи нівелюються. Приватизація та делегування незалежних регуляторних органів зменшує можливості громадян контролювати ці установи через представницьку демократію. Узагальнюючи результати такої ситуації, Р. Барнес визначав її як «вигнання держави», адже передача державних послуг агентствам водночас фрагментує уряд і розмиває розуміння відповідальності [7]. Прозорість прийняття політичних рішень обумовлює можливість визначити локацію джерела, тобто

визначити, де приймаються рішення та хто несе за них безпосередню відповідальність. Отже, юридична визначеність, рівність перед законом і захист юридичних інтересів можуть бути під загрозою внаслідок втрати довіри чи функції, коли у світлі інформаційної та комунікаційної технологічної революції йдеться про такі інститути представництва, як парламенти та політичні партії [10, р. 9 – 11].

Залучення нових комбінацій соціальної, економічної та політичної взаємодії, які відрізняються від громадянського суспільства, ринку й держави, викликає в сучасному суспільстві напруженість. Зокрема, дорадчий або дискурсивний аналіз політики на основі нової комунікативної практики допомагає членам суспільства (особам, групам, формалізованим і неформалізованим структурам) заявити про свої проблеми та взяти участь у їх вирішенні (відповідно до владної реакції).

Амбівалентність тенденцій розвитку державного управління у сфері воєнної безпеки: проєкції у глобальний контекст. Управління у сфері безпеки в сучасному світі сприймається як один із найважливіших аспектів функціонування урядів і держав щодо недопущення глобальних воєн та уникнення регіональних конфліктів, які, з огляду на специфіку засобів і методів їх ведення, здатні призвести до знищення цивілізації та самого життя на нашій планеті. Сучасні події у світі, пов'язані з низкою збройних протистоянь у різних регіонах, активізацією сепаратистських рухів, відцентрових тенденцій, характерних для позицій окремих країн-членів інтеграційних структур, актуалізували проблему недосконалості тих систем глобальної та регіональної безпеки, що сформувалися історично і впродовж другої половини ХХ ст. функціонували на основі реалізації принципу непорушності територіальної цілісності та кордонів держав за підсумками Другої світової війни. На рубежі ХХ – ХХІ ст., як зазначає Й. Таляферро, перед структурами міжнародної безпеки постали завдання протидії тим засобам гібридних воєн та інформаційних диверсій, які надають фінансову, військову та дипломатичну підтримку деструктивним силам на території різних країн [17, р. 131]. Ці сили вносять хаос у політичні процеси, провокують недовіру до чинних політичних інститутів та загрожують не тільки засадам міжнародного права, але й самому існуванню сучасного світового порядку. Отже, державне управління у сфері безпеки, зокрема її воєнного складника, має виразні проєкції у глобальний контекст, зосереджений у структурах глобального управління.

Глобальні зміни у світовому порядку на рубежі століть та впродовж поточного двадцятиріччя викликали порушення геополітичного балансу сил та оскарження діючих у міжнародному правовому та безпековому просторі норм та інститутів [12, р. 4490]. Основні напрями глобальних змін, їх характер, ступінь інтенсивності та вплив на правову, економічну, політичну дійсність і сферу безпеки обумовлюють необхідність відповідної адаптації діючих глобальних інститутів, механізмів та норм міжнародної системи безпеки до цих змін. Йдеться про здатність останніх провокувати розбалансування політичної влади на всіх рівнях управління. Розпорошеність та суперечливість у взаємодії національних держав на міжнародному рівні викликає певні труднощі в укладанні міжнародно-правових договорів, недотримання, нівелювання та руйнування яких обумовлює послаблення міжнародно-правової системи загалом та загрози національному суверенітету зокрема. Напруження у відносинах між державами та дифузія влади всередині країн провокують виникнення дедалі більшої кількості проблем, вирішити які самостійно окремі держави не в змозі. Серед таких проблем, зокрема, проблеми воєнної безпеки як органічної частини національної безпеки окремих держав та суспільств і всього глобального світу.

З огляду на глобальність загроз і масштабність стратегічних і оперативних завдань відбувається розширення поняття безпеки від сфери відповідальності урядів і відповідних галузей чи сфер у певній державі до відповідальності всього суспільства кожної конкретної держави. У продовження цієї логіки очевидною стає не тільки

необхідність формування спільної позиції та послідовної співпраці на міжнародному рівні урядів і держав, а й консолідація глобального суспільства з метою спільно протистояти викликам, таким як: пандемія, зміна клімату чи міжнародний тероризм. Фрагментація міжнародного правового середовища, посилення конкуруючих місцевих та регіональних інтерпретацій міжнародних стандартів, активізація на національному рівні взаємодії урядів з недержавними суб'єктами, такими як: органи місцевого самоврядування, великі корпорації чи професійні спілки актуалізують проблеми збереження суверенітету національних держав та їх особливих зусиль у протистоянні руйнівним тенденціям різного походження.

Глобальні процеси, таким чином, демонструють амбівалентні тенденції, коли одночасно відбувається і послаблення структур глобального управління, і ускладнення консолідованих систем управління на глобальному рівні, що супроводжуються також посиленням гібридних управлінських структур із залученням недержавних агентів – на національному. Неоднозначність та припустима непевність позицій корпорацій та, наприклад, муніципальних влад і професійних спілок у таких гібридних альянсах не заперечує їх можливої ефективності.

Застосування окремими державами допорогового конфлікту (діяльність, яка залишається нижчою за поріг повномасштабної збройної агресії, щоб уникнути міжнародних санкцій) та гібридних війн і конфліктів як перманентної загрози (ескалації конфронтації), що дозволяє досягати відповідних цілей, наочно демонструють першу з окреслених тенденцій. Водночас рушійними силами майбутніх конфліктів можуть бути також і корпорації, зокрема в пошуках ресурсів, або громадянські конфлікти, що стосуються значної кількості безправних або незацікавлених громадян, яким важко визначитися з політичною позицією або які незадоволені системними змінами. Залучення недержавних суб'єктів може також створити виклик (по суті) державним структурам, зокрема, що стосується договорів про контроль за озброєнням. Отже, уряди національних держав залишаються ключовим фактором державного управління у сфері безпеки. Складність перегляду та оновлення міжнародних правил і норм щодо таких технологій, як кіберзброя та штучний інтелект, особливо в допороговій діяльності, зумовлює напруження в питаннях застосування міжнародного гуманітарного права, навіть якщо підходи до використання нових технологій будуть спільними [12, р. 4488].

Усвідомлення відповідальності глобального управління за вибір найбільш ефективних підходів і принципів організації регіональних та глобальних інтеграційних структур і систем безпеки, сумісних і здатних до взаємодії на глобальному рівні, визначає необхідність розробки тих теоретичних концепцій, реалізація яких на практиці здатна забезпечити майбутнє людства на основі консолідованих здобутків міжнародного досвіду. У зв'язку з цим досвід збереження миру та безпеки як цінностей, які держави покликані оберігати й захищати, як на національному, так і на глобальному рівні, набуває особливої ваги, а розвиток оперативного потенціалу безпеки та оборони вимагає розробки управлінських рішень на перетині технологічних, економічних, бюджетних та доктринальних аспектів, зрозумілих суспільству та підтримуваних ним.

Сек'юритизація суспільно-політичного життя та перспективи зниження конфліктогенності національних та релігійних контекстів в умовах демократичних реформ. Фрагментація суспільства, політичних систем і систем управління, що включаються в політичні, економічні, культурні та інші процеси функціонування суспільства та управління, розширює проблемне поле безпеки настільки, що кожна галузь, аспект, глобальний чи індивідуальний зміст мають або можуть мати латентний або явний потенціал стати проблемою безпеки. Трагування такої ситуації зумовлюють необхідність визначитися з поняттям сек'юритизації, що як явище і як процес активно досліджувалося, зокрема, в

кінці ХХ – на початку ХХІ ст. в західній та українській науковій думці у міждисциплінарному дискурсі. Для праць здебільшого постмодерних авторів кінця ХХ ст., які зверталися до цієї проблематики в контексті проблем національної безпеки, прав людини та політичних змін, характерне намагання пов'язати їх переважно з питаннями національної та політичної ідентичності, ідентифікації на релігійному, гендерному, традиційно-культурному полі як конфліктогенних аспектів та прагнення визначити їх актуальність для характеристик сучасного безпекового середовища, зокрема ролі держави в ньому. Так, У. Хельберг стверджує, що європейська безпекова спільнота «створюється на основі артикуляції та гіперболізації наявних і потенційних загроз... Проведення штучних кордонів між безпекою і небезпекою відбувається за відмінностями між певними релігійними, етнічними, расовими, політичними спільнотами з одночасним позиціонуванням відповідних відмінних характеристик як чужих, поганих, загрозливих. Така маніпуляція між сторонами добра і зла сприяє формуванню ідентичності, яка є ідентичністю проти-ворога. При цьому ворог сприймається навіть не як „інший?” зі своїми цінностями, несхожими, наприклад, на ліберально-демократичні, а саме як „чужий?” – ненормальний, недемократичний» [4, с. 39]. У свою чергу, А. Зелінський пропонує вважати сек'юритизацію однією з ключових моделей політики національної безпеки серед країн-членів ЄС, де «політика національної безпеки набуває ознак ідеології, що домінує на сучасному етапі розвитку ліберально-демократичних суспільств» [1, с. 8]. Визначаючи сек'юритизацію як один із провідних механізмів забезпечення політичного процесу в сучасних європейських демократіях, автор наголошує, що «найважливішою складовою частиною процесу сек'юритизації... слід вважати заходи, спрямовані на актуалізацію загрози, загострення відчуття небезпеки серед представників цільової аудиторії» та «легітимації надзвичайних заходів» [1, с. 14]. Д. Эйвазов визначає сек'юритизацію в найбільш загальному розумінні як «процес осмислення державою ситуації, в ході якої ті чи інші явища визначаються як загрози національній безпеці, для нейтралізації яких можуть бути використані в тому числі надзвичайні заходи» [5, с. 160]. На нашу думку, автори маніпулятивно і досить спрощено сприймають і сам термін, і «концепцію сек'юритизації як моделі національної безпеки та її ідеології». Концепт сек'юритизації дає можливість розглядати будь-який конфлікт як такий, що виникає спонтанно або розвивається у проблему безпеки. Наприклад, існують певні питання, які можуть бути вирішені в межах звичайного, рутинного переговорного процесу, але вони можуть кардинально змінитися, якщо складовою частиною ситуації стає культурне або цивілізаційне протиставлення. Тоді відбувається мобілізація громадської думки і включаються емоції та відчуття, зокрема ідентичності й іншості. Тоді починається стадія політизації. Надалі конфлікт набуває характеру проблеми безпеки, коли інший, чужинець, щось або хтось неорганічний і неприродний для даного простору викликає певну агресію. Отже, сек'юритизацією слід вважати переміщення того чи іншого ігнорованого раніше питання в політичний порядок денний з подальшим можливим виходом цього питання з власне політичної сфери у сферу безпеки. Власне, на етапі можливого переродження конфлікту з політичної площини в безпекову і повинні бути докладені зусилля щодо запобігання такого переродження. Важливим завданням держави в цьому контексті слід вважати не стільки обмежувальні заходи, скільки зниження конфліктогенності означених питань і недопущення їх переростання в політичні протистояння і тим більше проблеми безпеки.

Сек'юритизація в міжнародних відносинах має, на думку А. Макаричева, непереборний характер через те, що «виробництво» небезпеки завжди включається у формування соціально-політичної ідентичності [2, с. 27 – 29]. Дослідження проблем ідентичності завжди характеризувалися широким спектром підходів до трактування сенсів та позиціонування вчених і урядовців, які розглядали окремі аспекти проблематики у зв'язку з актуальними подіями в кожному окремому історичному періоді з точки зору політики та безпеки. Так,

суспільні ідентичності в дослідженні соціополітичних процесів постмодерну Ш. Муффор вважала не досить стійкими і такими, що «завжди лишаються незавершеними». На думку дослідниці, «будь-яка ідентичність може набути значення або конкретизації тільки через свої виняткові зв'язки з іншими: створення ідентичності «ми» завжди вимагає конструювання ідентичності «вони», що є відмінною від «ми» і завжди є двозначним». Висновок, що «влада завжди буває втягнута в утворення кордонів, які окреслюють ідентичність, особливо тих, які створюють суперечність між другом і ворогом» не втрачає актуальності з огляду на безпекові імперативи в контексті реальної сек'юритизації [14, р. 148 – 149].

Послідовно критикуючи гуманізм, Л. Альтуссер у дослідженні проблем ідеологізації суспільства підкреслював, що питання про міру, до якої людина може діяти або репрезентувати себе від власного імені, є «іронією постмодерної думки», адже влада і свобода вибору залежать від обставин, а тому визначаються панівними ідеологічними впливами в кожній індивідуальній ситуації. У цьому контексті дослідник вважав, що взаємозв'язок індивідів з реальними умовами існування є уявним, а «індивід витворюється через інтерпеляцію як суб'єкт, що впізнає себе в наявній реальності...» [6, р. 121 – 122].

Концепція національної ідентичності як багатовимірного культурного феномену формувалася упродовж другої половини ХХ ст. Процеси формування національних ідентичностей і характерні риси національної ідентифікації А. Д. Сміт пов'язував з різними етнічними основами та підкреслював їх істотну роль у формуванні сучасних націй. Розглядаючи природу різних видів націоналістичних ідеологій, їх вплив на формування національної, територіальної, етнічної чи політичної ідентичності та політичні наслідки формування різних видів національної ідентичності, він наголосив на їх потенційному впливі на виникнення етнічних конфліктів. Ішлося також про шанси заміни ідентичностей та ідеологій, що призводять до місцевої нестабільності. Націоналізм учений аргументував як органічний складник і цінність у межах національної ідентичності [16, р. 7].

На нашу думку, не слід інтерпретувати в наші дні як пророцтво твердження про те, що «з огляду на перешкоди розвитку багатонаціональних корпорацій, розпад оборонних блоків та націоналізацію глобальних комунікаційних мереж, шанси близького відмирання націоналізму видаються примарними й у майбутньому національна ідентичність та націоналізм і далі, ймовірно, становитимуть могутню і все більшу силу» [16, р. 9]. Попри посилення впливів націоналізму і позиції його adeptів на парламентській арені в межах ЄС та національних парламентів, а саме: Франції, Іспанії, Австрії, Нідерландів та інших, – бурхлива негативна реакція громадянського суспільства на такі досягнення праворадикальних партій урівноважує ситуацію. Актуалізація націоналістичних рухів на фоні міграційної кризи виглядає як «пережиток та реакційна рефлексія».

У наукових та політичних колах питання національної ідентичності довгий час сприймалися як аполітичні та приватні. Однак використання у військово-політичних процесах проблематики мови, релігії та традиційності гарантовано приносило політикам істотні дивіденди, особливо у справі згуртування електорату. Конфлікти на етнічному та релігійному ґрунті, у тому числі в європейських країнах, переважно визначалися як «конфлікти з нульовою сумою». Остання чверть ХХ ст. стала часом, коли традиції безвихідності такого протистояння були порушені (зокрема, у Великій Британії та Північній Ірландії з Ірландською республіканською партією, в Іспанії – з баскською націоналістичною організацією тощо) на користь мирного співіснування на основі взаємоповаги та толерантної громадянської позиції.

М. Кастеллс, аналізуючи кризу політичної легітимності в усьому світі, підкреслив значення культурної, релігійної та національної ідентичності як джерела сенсу для людей та для соціальних рухів [9, р. 332]. На думку вченого,

динаміка глобальних та локальних змін свідчить, що місцевості втрачають своє культурне, історичне, географічне значення і реінтегруються у функціональні мережі чи в образні колажі, викликаючи до життя простір потоків, який заміняє простір місць, що дійсно знижує конфліктогенність проблематики ідентичності.

Від початку XXI ст. процеси трансформації національної ідентичності серед народів європейських країн тривають. Так, не втрачають актуальності міркування дослідників Великобританії про формування наднаціональної колективної ідентичності, яка могла б об'єднати всі етноси, що проживають на її території у певне «britishness» – щось подібне до «британськості»; у Німеччині продовжуються дискусії з приводу введення терміна «*leitkultur*», що, за Т. Бассам, розуміється як «ключова культура» [8, р. 49]. Негативним прикладом у цьому контексті може стати національна політика Радянського Союзу, зокрема щодо формування нової історичної ідентичності «радянський народ», негативні та навіть трагічні наслідки якої після розпаду СРСР народи посткомуністичних країн змушені долати ще й нині. Натомість позитивним прикладом є поширення ідеї можливого поєднання трьох рівнів ідентичності в інтегрованих європейських суспільствах: збереження міцних позицій звичного національного рівня самоідентифікації, транснаціонального рівня спільних європейських цінностей та етнічного рівня ідентичності – збереження історичної пам'яті.

Висновки. Підвищення ефективності публічного управління завдяки залученню громадськості до розробки та реалізації політик, оптимізація термінів та якості прийняття кваліфікованих управлінських рішень визначають важливу позитивну тенденцію у розвитку публічного управління та суспільства в цілому. Водночас зміна поколінь управлінських еліт у посттоталітарних країнах не відзначилася приходом до влади професіоналів, готових брати на себе відповідальність, і спровокувала тенденцію до спрощення суті та алгоритмів управлінської діяльності, що негативно впливає на інституціональну структуру суспільства й управління. Отже, не викликає сумнівів необхідність протистояти деструктивним тенденціям на фоні популізму, розмиванню засад демократії та суспільної взаємодії. Найбільш конструктивним шляхом урівноваження основних тенденцій розвитку суспільства та управління на фоні глобалізації, інтеграції, децентралізації та інформаційно-технологічних впливів буде вироблення стратегії критичної самооцінки. Ідеться про визначення урядами та інтеграційними управлінськими структурами, у тому числі й у сфері безпеки, своїх можливостей та обмежень таким чином, щоб забезпечити відповідний баланс між державою, приватним сектором та громадянським суспільством. Такий шлях вимагає якомога більшої прозорості з боку держави з метою забезпечення підтримки суспільства і підприємництва у виробленні та реалізації політик. Концепція стійкості є ще одним уявленням про проблеми сталого розвитку, оскільки акцент робиться на силі систем та їх здатності постійно змінюватися. Передбачається, що стійкість є найбільш конструктивною стратегією, а набуття досвіду, оволодіння сучасними технологіями комунікації та професійна підготовка мають шанс урівноважити обидві тенденції на користь підвищення якості як управлінської діяльності, так і життя суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Зелінський А. Політика сек'юритизації як модель ідеології національної безпеки. *Магістеріум. Політичні студії*. 2016. Вип. 64. С. 8 – 14.
2. Макарычев А. Безопасность и возвращение политического: критические дебаты в Европе. *Индекс безопасности*. 2008. № 4(87), т. 14. С. 25 – 40.
3. Політика суспільних реформ: стратегія, механізми, ресурси / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ: Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. 2018. 472 с.
4. Хельберг У. Сек'юритизація як політичний феномен *Магістеріум. Політичні студії*. 2011. Вип. 46. С. 31 – 40.
5. Эйвазов Д. Секьюритизация и региональная активность держав на примере

Theory and history of Public Administration

политики России в украинском кризисе. *Международные процессы*. 2017. Т. 15, № 4. С. 156 – 173. doi: 10.17994/IT.2017.15.4.51.9.

6. Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses. In *Lenin and philosophy and other essays*. London: New Left Books.

7. Barnes, Richard A. (2000). Democratic Governance and International Law, edited by Gregory H. Fox and Brad R. Roth. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 8(1), 281 – 299. Retrieved from <https://www.repository.law.indiana.edu/ijgls/vol8/iss1/15>.

8. Bassam, T. (1998). *Europa ohne Identitat? Die Krise der multikulturellen Gesellschaft*. Munchen: C. Bertelsmann.

9. Castells, M. (2009). *The Power of Identity*. Hoboken, N I: Wiley-Blackwell.

10. Grote, J. R. *Social Cohesion and the State: Improving governability, legitimacy, accountability*. Retrieved August 23, 2018 from https://www.g20-insights.org/policy_briefs/improving-governability-legitimacy-accountability.

11. Hooghe L., & Marks, G. (2002). Types of multi-level governance. *Les Cahiers europeens de Sciences Po*, 03, 6 – 7 Retrieved from https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/files/n3_2002_final.pdf.

12. Kalyayev, A., Efimov, G., Motorny, V., Dziaany, R., & Akimova, L. (2019). *Global Security Governance: Conceptual Approaches and Practical Imperatives*. Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference. Spain: Granada, (pp. 4484 – 4495).

13. Kalyayev, A. Kozlowski, R., Wozniak-Krakowian, A., Podolchak, N., & Dziurakh, Y. (2019, November). *Collective identity and multiculturalism in modern society and governance: European context*. Proceedings of the 34th International Business Information Management Association Conference. Spain: Madrid, (pp. 9762 – 9771).

14. Laclau, E., & Mouffe, Ch. (1985). *Hegemony and socialist strategy: towards a radical democratic politics*. London: Verso.

15. Novak-Kalyayeva, L., Kuczabski, A., Yasnyska, N., Andreyeva S., & Shapovalova, I. (2018, November). *Changing the paradigm of public governance in the context of the challenges of sustainable development*. Proceedings of the 32th International Business Information Management Association Conference. Spain: Seville, (pp. 2023 – 2031).

16. Smith, A. (1994). *National Identity*. London: Penguin books.

17. Taliaferro, J. W. (2000). Security Seeking under Anarchy Defensive Realism Revisited. *International Security*, 25(3), 128 – 161.

List of references

1. Zelinskyi A. Polityka sekiurytyzatsii yak model ideolohii natsionalnoi bezpeky. *Mahisterium. Politychni studii*. 2016. Vyp. 64. P. 8 – 14 [in Ukrainian].

2. Makaryichev A. Bezopasnost i vozvraschenie politicheskogo: kriticheskie debaty v Evrope. *Indeks bezopasnosti*. 2008. № 4(87), t. 14. P. 25 – 40 [in Russian].

3. Polityka suspilnykh reform: stratehiia, mekhanizmy, resursy / za red. O. O. Rafalskoho, O. M. Maiborody. Kyiv: In-t polit. i etnonats. doslidzh. im. I. F. Kurasa. 2018. 472 p. [in Ukrainian].

4. Khelberh U. Sekiurytyzatsiia yak politychnyi fenomen *Mahisterium. Politychni studii*. 2011. Vyp. 46. P. 31 – 40 [in Ukrainian].

5. Eyvazov D. Sekyuritizatsiya i regionalnaya aktivnost derzhav na primere politiki Rossii v ukrainskom krizise. *Mezhdunarodnyie protsessyi*. 2017. Т. 15, № 4. P. 156 – 173. doi: 10.17994/IT.2017.15.4.51.9 [in Russian].

6. Althusser, L. (1971). Ideology and ideological state apparatuses. In *Lenin and philosophy and other essays*. London: New Left Books [in English].

7. Barnes, Richard A. (2000). Democratic Governance and International Law, edited by Gregory H. Fox and Brad R. Roth. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 8(1), 281 – 299. Retrieved from <https://www.repository.law.indiana.edu/ijgls/vol8/iss1/15> [in English].

8. Bassam, T. (1998). *Europa ohne Identitat? Die Krise der multikulturellen Gesellschaft*. Munchen: C. Bertelsmann [in German].

9. Castells, M. (2009). *The Power of Identity*. Hoboken N I: Wiley-Blackwell [in English].

10. Grote, J. R. *Social Cohesion and the State: Improving governability, legitimacy,*

Public Administration and Local Government, 2020, issue 4(47)

accountability. Retrieved August 23, 2018 from https://www.g20-insights.org/policy_briefs/improving-governability-legitimacy-accountability [in English].

11. Hooghe, L., & Marks, G. (2002). Types of multi-level governance. *Les Cahiers europeens de Sciences Po*, 03, 6 – 7. Retrieved from https://www.sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/sites/sciencespo.fr/centre-etudes-europeennes/files/n3_2002_final.pdf [in English].

12. Kalyayev, A., Efimov, G., Motorny, V., Dzianyy, R., & Akimova, L. (2019). *Global Security Governance: Conceptual Approaches and Practical Imperatives*. Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference. Spain: Granada, (pp. 4484 – 4495) [in English].

13. Kalyayev, A., Kozlowski, R., Wozniak-Krakowian, A., Podolchak, N., & Dziurakh, Y. (2019, November). *Collective identity and multiculturalism in modern society and governance: European context*. Proceedings of the 34th International Business Information Management Association Conference. Spain: Madrid, (pp. 9762 – 9771) [in English].

14. Laclau, E., & Mouffe, Ch. (1985). *Hegemony and socialist strategy: towards a radical democratic politics*. London: Verso [in English].

15. Novak-Kalyayeva, L., Kuczabski, A., Yasnyska, N., Andreyeva S., & Shapovalova, I. (2018, November). *Changing the paradigm of public governance in the context of the challenges of sustainable development*. Proceedings of the 32th International Business Information Management Association Conference. Spain: Seville, (pp. 2023 – 2031) [in English].

16. Smith, A. (1994). *National Identity*. London: Penguin books [in English].

17. Taliaferro, J. W. (2000). Security Seeking under Anarchy Defensive Realism Revisited. *International Security*, 25(3), 128 – 161 [in English].

KALIAIEV Anatolii

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Dean of the Faculty of Public Administration, Lviv Regional Institute of Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SECURITY FIELD: NATIONAL AND GLOBAL ASPECTS

Current trends in public administration are considered in the context of national security imperatives, in particular regarding prevention and elimination of military conflicts, achievement of international understanding and formation of a global security environment. In recent decades, military conflicts of varying intensity and scale, both in Europe and beyond the continent, have remained a potential threat to Ukraine and all European countries. The research methodology is based on a systematic approach, which, in particular, summarizes modern interpretations of public administration and identifies problematic aspects of reforming modern governance structures amid globalization, informatization and democratization of the society and government. The position on the effectiveness and political perspective of democratic reforms is substantiated. Similar processes are observed in public administration in the security field within the democratic trend aimed at developing a dialogue between society and government through the active involvement of a wide range of non-state actors. On the basis of the dialectical method the trends of public administration development in the field of military security are researched and their ambivalence is argued. The global context of the new consolidated view on the protection of the common future of humanity is noted. The axiological method has provided an opportunity to characterize the processes of securitization of socio-political life and to determine the prospects for reducing its conflictogenity. It is consistently held that the most effective and efficient is the combination of three levels of identity in integrated European societies: maintaining strong positions of the customary national level of self-identification, transnational level of common European values and ethnic level of identity - preservation of historical memory.

Key words: public administration, national security, military security, securitization of political life, national identity.

Надійшла до редколегії 28.12.20